

70 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ «ΑΕΤΟΥ ΤΟΥ ΠΕΝΤΑΔΑΚΤΥΛΟΥ»

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΤΙΜΗΣΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΑΤΣΗ

Στις αρχές Φεβρουαρίου ο Ελληνισμός της Αμερικής και ειδικά οι Έλληνες της Νέας Υόρκης είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν μέσα από τα κείμενα, τα ημερολόγια, τις σημειώσεις και τα ποιήματα του ένα από τους κορυφαίους ήρωες του αγώνα της ΕΟΚΑ, τον **Κυριάκο Μάτση**. Το υλικό αυτό πλαισίωσε ένα πλούσιο και άρτια ταξινομημένο φωτογραφικό υλικό.

Την πρωτοβουλία για την οργάνωση της εκδήλωσης είχε η Εθνική Φοιτητική Οργάνωση Κυπρίων Αμερικής (Ε.Φ.Ο.Κ.Α.). Η εκδήλωση, που περιελάμβανε φιλολογικό μνημόσυνο αφιερωμένο στον Κυριάκο Μάτση και έκθεση φωτογραφίας για τον ήρωα, πραγματοποιήθηκε στις 3 Φεβρουαρίου 1996 στο πολιτιστικό Κέντρο της Αρχιεπισκοπής Αμερικής στην Αστόρια της Νέας Υόρκης.

Η έναρξη του πρώτου μέρους της εκδήλωσης έγινε από την χορωδία του σχολείου του Αγίου Δημητρίου Αστόριας, η οποία τραγούδησε το «Ήταν πρώτη Απριλίου». Στη συνέχεια ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Μελόης κ. **Φιλόθεος**, ο οποίος εκπροσωπούσε τον Αρχιεπίσκοπο Αμερική Ιάκωβο, ανέπεμψε κατάλληλη προσευχή και τηρήθηκε μονόλεπτη σιγή στη μνήμη του Κυριάκου Μάτση.

Την εκδήλωση χαιρέτησαν ο πρόεδρος της Κυπριακής Ομοσπονδίας Αμερικής κ. **Πανίκος Παπανικολάου** ο οποίος μίλησε για το μήνυμα της εκδήλωσης αλλά και για τη σημασία που έχουν οι διαμαρτυρίες από την Ελληνική ομογένεια προς την Κυβέρνηση Κλίντον για την άτοπη και αδικαιολόγητη στάση της στα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην Ίμνια.

Η Πρόξενος της Ελλάδας στην Νέα Υόρκη κ. **Αικατερίνη Λούπα** στο χαιρετισμό της μίλησε για «την ανάγκη ενότητας και συσπείρωσης στους αγώνες που δίνει σήμερα ο Ελληνισμός». Ο διευθυντής του Ημερήσιου Σχολείου του Αγίου Δημητρίου Αστόριας Δρ. **Ανδρέας Ζαχαρίου** επανέλαβε το μήνυμα που έδωσε ο Κυριάκος Μάτσης «στις γενεές που ήλθαν και θα 'ρθουν ότι τίποτα δεν κερδίζεται χωρίς αίμα και θυσίες» και τόνισε ότι, «η λαμπρή ιστορία και οι θυσίες τέτοιων ηρώων πρέπει να διδάσκονται και στα σχολεία της κοινότητας μας, ήδη το σχολείο του Αγίου Δημητρίου διδάσκει την ιστορία της Κύπρου ως αναπόσπαστο μέρος της ιστορίας του Ελληνισμού».

Την εκδήλωση χαιρέτησε και ο Γενικός Πρόξενος της Κύπρου στη Νέα Υόρκη κ. **Χαράλαμπος Καψός** ο οποίος αναφέρθηκε στους αγώνες «των αμούστακων παιδιών της ΕΟΚΑ που πάλευαν για την ελευθερία του Ελληνισμού στην Κύπρο και απαγχονίζονταν τραγουδώντας τον Ύμνο προς στην Ελευθερία». Ο πρόεδρος της Παγκοσμίου Συντονιστικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα κ. **Φίλιπ Κρίστοφερ** τόνισε στο χαιρετισμό του την ανάγκη ο Ελληνισμός, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, να εξοπλιστεί κατάλληλα για να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που τον απειλούν.

Τέλος την εκδήλωση χαιρέτησε και ο πρόεδρος της Ε.Φ.Ο.Κ.Α. κ. **Πανίκος Γεωργαλής** ο οποίος τόνισε ότι «ο Κυριάκος Μάτσης ήταν το σύμβολο αγωνιστικότητας των φοιτητών που μάχονταν για την ελευθερία και την Ένωση της Κύπρου με τον Μητρικό κορμό. Δυστυχώς αυτά για τα οποία ο Κυριάκος Μάτσης αγωνίστηκε και οραματίστηκε δεν ολοκληρώθηκαν». Κλείνοντας το χαιρετισμό του ο εκπρόσωπος των φοιτητών είπε «ότι για μας τους φοιτητές το χρέος μας είναι μεγάλο. Γιατί μέσα από τους φοιτητικούς τού αγώνες ο Μάτσης έγραψε τη δική του ιστορία. Μας έδωσε τις βάσεις, το παράδειγμα για να γαλουχηθούμε με τα ιδανικά της φυλής

μας και μας παράδωσε την σκυτάλη του αγώνα. Βαριά όμως η σκυτάλη που παραλάβαμε βαρύ και το έργο που θα δικαιωθεί μόνο όταν βαδίζουμε σύμφωνα με τα ιδανικά και τους οραματισμούς του Κυριάκου Μάτση».

ΟΜΙΛΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΦΟΙΤΗΤΗ ΤΟΥ ΜΑΤΣΗ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΚΑ

Κύριος ομιλητής στην εκδήλωση ήταν ο κ. Γιάννης Κάρκας, Ομότιμος καθηγητής Βιοχημείας στο Πανεπιστήμιο Columbia και πρώην ερευνητής στο Ινστιτούτο Ερευνών Merck. Δυστυχώς ο κ. Κάρκας, ο οποίος υπήρξε φίλος και συναγωνιστής του Κυριάκου στη Θεσσαλονίκη την περίοδο 1946-1950, για σοβαρούς οικογενειακούς λόγους δεν παρέστηκε στην εκδήλωση αλλά την ομιλία του την απέστειλε και διαβάστηκε σ' αυτή.

Ο κ. Κάρκας ανέφερε μεταξύ άλλων και τα εξής:

«Μιλάμε καμιά φορά για ήρωες της ιστορίας και προσπαθούμε να φανταστούμε πώς ήταν αν μπορούσαμε να τους γνωρίσουμε από κοντά. Θεωρώ ιδιαίτερη τιμή το ότι αξιώθηκα στη ζωή μου να γνωρίσω και να συνδεθώ με φίλια με έναν αληθινό αγωνιστή και ήρωα, τον Κυριάκο Μάτση.

»Ακριβώς γιατί είχα αυτό το προνόμιο, να είμαι από τους λίγους-ίσως ο μόνος στη Νέα Υόρκη- που γνώρισε προσωπικά τον Κυριάκο Μάτση, μου δίνεται σήμερα η τιμή να βρίσκομαι σ' αυτό το βήμα.

»Παρόλο που πέρασαν από τότε σχεδόν πενήντα χρόνια, είναι πάντα ζωντανή στη μνήμη μου η μέρα που γνώρισα τον Κυριάκο Μάτση. Ήταν 6 Δεκεμβρίου του 1946 και είχαμε οργανώσει στο αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης συγκέντρωση διαμαρτυρίας για την απόφαση των 4 μεγάλων δυνάμεων, παρμένη εδώ στη Νέα Υόρκη, με την οποία απέρριψαν τις εθνικές μας διεκδικήσεις. Σαν υπεύθυνος για τη διοργάνωση, έδινα το λόγο στους ομιλητές. Φτάναμε στο τέλος του προγράμματος, όταν με πλησίασε ένας άγνωστος μου φοιτητής και μου ζήτησε να πει κι αυτός δυο λόγια. Αρνήθηκα στην αρχή λέγοντας πως το πρόγραμμα είχε κανονιστεί από πριν και δεν υπήρχε χρόνος για αυτοσχεδιασμούς. Αυτός όμως επέμεινε. Θέλω να μιλήσω για την Κύπρο, μου είπε. Αμέσως υποχώρησα. Καλά, πες μου μόνο το όνομά σου για να σε αναγγείλω. Λέγομαι Κυριάκος Μάτσης.

»Ανέβηκε στο βήμα κι άρχισε να μιλά. Από τις πρώτες λέξεις μείναμε όλοι άφωνοι. Δεν είχα ποτέ πριν κι ούτε έχω μέχρι σήμερα συγκινηθεί σε τέτοιο βαθμό από κανέναν ομιλητή κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Ήταν γεννημένος ρήτορας. Μιλούσε χωρίς χαρτιά, με πάθος και λυρισμό, περιγράφοντας τον πόθο των Κυπρίων να ελευθερωθούν και να ενωθούν με τη μητέρα Ελλάδα με λόγια φλογερά, δυνατά εμπνευσμένα. Όταν τελείωσε, όλο το ακροατήριο, όρθιο χειροκροτούσε και ζητωκραύγαζε. Πολλοί είχαν δάκρυα στα μάτια. Θυμάμαι καθηγητές στην πρώτη σειρά που σηκώθηκαν και τον αγκάλιασαν.

»Ο μεγάλος καημός του, τόνισε στη συνέχεια ο κ. Κάρκας, και το επίκεντρο του αγώνα του ήταν πάντα η Κύπρος. Εκείνη την εποχή, οι Έλληνες της Ελλάδας δεν είχαμε συνειδητοποιήσει το δράμα της Κυπριακού Ελληνισμού. Πολλοί πίστευαν πως οι Κύπριοι ήταν καλύτερα με τους Άγγλους παρά με την Ελλάδα. Σ' αυτούς βροντοφώναξε ο Κυριάκος: «**προτιμάμε τα ράκη της μητέρας παρά την πορφύρα της μητριάς**». Σαν ιεροκήρυκας, θα έλεγα της Κυπριακής θρησκείας, ο Κυριάκος ήταν αυτός που κατόρθωσε να ξυπνήσει στη συνειδησή μας το θέμα της Κύπρου...».

Στη συνέχεια μέλη της Ε.Φ.Ο.Κ.Α. διάβασαν αποσπάσματα από το προσωπικό ημερολόγιο του Κυριάκου Μάτση, ποιήματα αφιερωμένα στον ήρωα, περιγραφή των τελευταίων στιγμών του Κυριάκου Μάτση και της ηρωϊκής του θυσίας από τους δυο συναγωνιστές του και από τις μεσημερίδες της εποχής. Ιδιαίτερα φόρτισε συναισθηματικά την ατμόσφαιρα η ανάγνωση του ποιήματος που είχε γράψει ο

Χριστοφής Μάτσης, πατέρας του ήρωα, με τίτλο «Αχ παιδί μου». Το καλλιτεχνικό μέρος της εκδήλωσης ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση κυπριακών χορών από το χορευτικό συγκρότημα του «Παγκυπρίου» Ν. Υόρκης.

ΟΜΙΛΙΑ κ. ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΜΑΤΣΗ

Το φιλολογικό μνημόσυνο ακολούθησε η τέλεση των εγκαινίων, σε ειδικό χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου της Αρχιεπισκοπής, έκθεσης φωτογραφίας αφιερωμένης στον Κυριάκο Μάτση.

Τα εγκαίνια της έκθεσης τέλεσε ο πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού κ. **Γιαννάκης Μάτσης**. Στην ομιλία του ο κ. Μάτσης αναφέρθηκε σ' άγνωστες σελίδες από την ζωή του Κυριάκου Μάτση κατά τη διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ.

«Βρισκόμουν το Γενάρη του 1956 στο κελί αριθμός 2, στα υπόγεια ανακριτήρια της **Ομορφίτας**, ενώ ο Κυριάκος βρισκόταν στο κελί αριθμός 1. Είχα, μαζί με άλλους συναγωνιστές, την σκληρή τύχη να παρακολουθήσω μια απίστευτη ανάκριση, με βασανισμούς πολλών ημερών και 24ωρης διάρκειας.

» Όταν οι Άγγλοι ανακριτές διαπίστωσαν ότι ο Κυριάκος ήταν άνθρωπος με πολιτική σκέψη και ωριμότητα, κατέφθασε εις την Ομορφίτα ο Στρατάρχης **Χάρντιγκ**. Ο Κυριάκος είχε μαζί του μια σοβαρότατη συζήτηση με πρώτο θέμα το Μακεδονικό, όσο και αν εκπλήττει αυτό σήμερα, διότι ο Χάρντιγκ είχε πολεμήσει στη Μακεδονία κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

» Ο Κυριάκος ήταν άνθρωπος με τρομακτική πολιτική εμβέλεια, φιλοσοφημένη σκέψη, μελετητής βαθύς της τεράστιας εθνικής καταστροφής της Μικρασίας, για αυτό και πίστευε ότι ο απελευθερωτικός αγώνας έπρεπε σε κάποιο στάδιο με σωστές διαπραγματεύσεις να έληγε. Έτσι λοιπόν ο Κυριάκος εσυνέχησε τις συνομιλίες τις οποίες είχε αρχίσει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος με τον Χάρντιγκ. Μετά την εξορία του Μακαρίου και με την παρουσία όλων μας στα κρατητήρια της **Κοκκινοτριμιθίας** ο Κυριάκος συνέχισε τις συνομιλίες με εκπροσώπους του Κυβερνήτη, βασισμένες πάνω στην εισήγηση για αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των Κυπρίων και των άλλων πτυχών όπως παρουσιάζοντο τότε στις προτάσεις Χάρντιγκ. Κατά την διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων, για τις οποίες ο Διγενής ενημερωνόταν μυστικά, ο Κυριάκος πίστευσε ότι ο αγώνας έπρεπε να είχε λήξει το Μάιο του 1956 διότι είχε βελτιώσει σε δυο σημαντικά σημεία τις συζητήσεις που διεξήγοντο μεταξύ του Μακαρίου και του Χάρντιγκ πριν από την εξορία του πρώτου στις Σευχέλλες. Τα πράγματα όμως εξελίχτηκαν διαφορετικά για άλλους λόγους.

» Αργότερα ο Κυριάκος δραπέτευσε από τα κρατητήρια. Εγώ απολύθηκα απροσδότητα τον Ιούνιο του 1958, διότι οι Άγγλοι απέβλεπαν να ξαναπλησιάσουν τον Κυριάκο. Μου παρέδωσαν μια δισέλιδη επιστολή εις την οποία εξέθεταν την πορεία των εξελίξεων του Κυπριακού και τόνιζαν εις τον Κυριάκο ότι αν δεν διευθετηθεί το πρόβλημα με ορισμένες εισηγήσεις που περιλαμβάνονταν σ' αυτό το έγγραφο, η Κύπρος τελικά θα διχοτομηθούν».

Ο κ. Μάτσης ανέφερε ακόμη ένα ιδιαίτερα σημαντικό επεισόδιο από τα κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθίας. Οι Άγγλοι φρουροί και αξιωματικοί της βασιλικής φρουράς, που εφύλατταν τα κρατητήρια δεν μιλούσαν στους Έλληνες κρατουμένους γιατί τους θεωρούσαν τρομοκράτες και δολοφόνους. Ο Κυριάκος ήταν ο πρώτος ο οποίος αποφάσισε να πραγματοποιήσει διαφώτιση των Άγγλων. Με διάφορους τρόπους τους προσέγγισε και τα αποτελέσματα ήταν εκπληκτικά. Αναφέρω το παράδειγμα Σκοτσέζου αξιωματικού ο οποίος ερχόταν στο κελί μας και μας εξεπέδευε, όσο και να φαίνεται απίστευτο, στη χρήση των όπλων. Αυτοί οι Σκοτσέζοι είχαν επαναστατήσει, φρουρούσαν τότε το Κυβερνείο, και απεστάληκαν από το Χάρντιγκ εκτός Κύπρου». Ο κ. Μάτσης έκλεισε την ομιλία του κάνοντας έκκληση

μεταφέρουμε τις θέσεις μας και να κερδίσουμε όσα χάσαμε από τα λάθη μας ή την παρέμβαση των ξένων».

Η έκθεση περιελάμβανε 180 φωτογραφίες που κάλυπταν την περίοδο από την παιδική ηλικία του Κυριάκου, στο Παλαιχώρι, από τη φοίτηση του στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου, από την ζωή και την δράση του στη Θεσσαλονίκη όταν σπούδαζε στη Γεωπονική Σχολή, από τα κρατητήρια και έφθανε μέχρι τον ηρωικό θάνατό του στο Δίκωμο. Επίσης η έκθεση περιελάμβανε κείμενα, ποιήματα, ομιλίες του Κυριάκου Μάτση και λαογραφικό υλικό που είχε συγκεντρώσει ο ήρωας.

Η Ε.Φ.Ο.Κ.Α. σε συνεργασία με το Γραφείο Εκπαίδευσης της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής θα παρουσιάσει την έκθεση φωτογραφίας σ' όλα τα ελληνικά σχολεία στην Νέα Υόρκη. Η Ε.Φ.Ο.Κ.Α. επίσης εξέδωσε ένα καλαίσθητο τρίπτυχο αφιερωμένο στη ζωή του Κυριάκου Μάτση.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν εκφράζαμε τα συγχαρητήρια μας προς τον πρόεδρο της Ε.Φ.Ο.Κ.Α. κ. Πανίκο Γεωργαλή για την πρωτοβουλία που είχε για την οργάνωση της έκθεσης αυτής στις ΗΠΑ, καθώς επίσης και στην κ. Ορθοδοξία Κωμοδρόμου, ιδιαίτερα του Προέδρου του ΔΗΣΥ, για προετοιμασία και ταξινόμηση της εκθεσιακού υλικού.

Κλείνοντας θα θέλαμε να τονίσουμε την ιδιαίτερη σημασία που έχει το γεγονός ότι η καρδιά του Κυριάκου Μάτση, η καρδιά της ΕΟΚΑ, η καρδιά της Ελληνικής Κύπρου κτύπησε στο κέντρο της αμερικανική μεγαλούπολης και συγκίνησε ιδιαίτερα την εκεί ομογένεια μας, που τόσο την χρειαζόμαστε στους χαλεπούς καιρούς που διέρχεται η Κύπρος μας.

Δημήτριος Η. Ταλιαδώρος

- Εβερτις ✓
- Χαλκιδεύς ✓
- Αντικαρίτης ✓
- Ούρανιος ✓
- Κυριακίδης ✓
- Οδυσσεύς ✓
- Αργείδης ✓
- Χρυσίδης ✓
- Προδρομος
- Κεττύρος
- Ετρυγίδης

Αϊδα Ευρυπεί

Κομς

Ανδ. Φορζινας

Αχ. Αντιφωγίδης

Μουσουλός - Νά παρυστάρι

Θερε Ποταφάρι

BIBΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ